

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МІГРАЦІЙНЕ ШАХРАЙСТВО: НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

CRIMINAL LIABILITY FOR MIGRATION FRAUD: NATIONAL AND INTERNATIONAL LAW

***Ольга Кришевич¹, **Інна Рощина²**

**Національна академія внутрішніх справ (пл. Солом'янська, 1, м. Київ, 03035)*

***Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (вул. Юрія Іллєнка, 81, м. Київ, 04119)*

***Olha Kryshevych, **Inna Roschyna**

**National Academy of Internal Affairs (1, Solomjanska Sq., Kyiv, Ukraine, 03035)*

***Vadym Hetman Kyiv National University of Economics (Yuriya Illenka St., 81, Kyiv, Ukraine, 04119)*

Отримано: 14.03.2023. Затверджено: 10.05.2023

АНОТАЦІЯ

Однією з ключових засад вітчизняної зовнішньої політики є забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі. З цією метою влада в нашій країні ратифікувала міжнародні договори й приймала низку законів, які як і у довоєнний період, так і під час військового стану суттєво знижують рівень правопорушень у сфері торгівлі людьми, оскільки з початку війни за кордоном опинилися мільйони українців та разом із тимчасовим захистом біженці отримали доступ до ринку праці в європейських країнах. На сучасному етапі державотворення міграція стала елементом переміщення людей у багатьох країнах світу, оскільки міграційна політика в європейських країнах є важливим чинником забезпечення національної безпеки держав Європейського союзу і міграційні процеси потребують постійного і належного контролю з боку органів державної влади. В умовах зміцнення в Україні як демократичній, соціальній, правовій державі інститутів громадянського суспільства важливого значення набуває дослідження проблематики законодавчого забезпечення в ній прав і свобод людини і громадянина, серед яких особливе місце займає право на свободу пересування.

¹ кандидат юридичних наук, професор; orcid 0000-0001-6136-8106; e-mail: olga_772008@ukr.net

² кандидат юридичних наук, доцент; orcid 0000-0002-3765-2091; e-mail: iar1967@ukr.net

І питанням номер один є не врегульована міграція, яка полягає у виборі між безпекою та примарним заробітком. Трудова міграція є швидким і популярним способом заробити значну суму грошей, але ця легкодоступність заробітку має й інший бік – шахрайство, яке, є дуже розповсюдженим явищем на ринку трудової міграції та починається воно від пропозицій нелегального працевлаштування за кордоном, а закінчується іноді справжнім трудовим рабством. Виникають проблемні ситуації замовчування випадків дискримінації за кордоном, оскільки пов'язана з недостатньою поінформованістю наших співвітчизників щодо своїх прав і механізмів їх захисту, оскільки опиняючись у таких ситуаціях, люди не знають, куди звертатися по допомогу або страх втратити роботу, адже більшість є саме трудовими мігрантами і розповсюдження з боку роботодавців негативної інформації про них може привести до втрати роботи. Можна окреслити декілька груп ризиків відносно осіб, які потенційно більш схильні до потрапляння у шахрайські схеми. По-перше, особи, які погоджуються на нелегальний виїзд для роботи за кордоном, оскільки спрацьовує обіцянка вищої заробітної плати, адже роботодавець не сплачує податки за працівника.

Ключові слова: міграція; шахрайство; кримінальна відповідальність; обман; зловживання довірою; схеми обману при працевлаштуванні.

ABSTRACT

One of the key principles of the national foreign policy is to ensure Ukraine's integration into the European political, economic, and legal space with the aim of gaining membership in the European Union. For this purpose, the authorities in our country ratified international treaties and adopted a number of laws, which, both in the pre-war period and during martial law, significantly reduced the level of offenses in the field of human trafficking, since millions of Ukrainians have been abroad since the beginning of the war, and together with the temporary protection, refugees gained access to the labor market in European countries. At the current stage of state formation, migration has become an element of the movement of people in many countries of the world, since migration policy in European countries is an important factor in ensuring the national security of the states of the European Union and migration processes require constant and proper control by state authorities. In the context of the strengthening of civil society institutions in Ukraine as a democratic, social, legal state, the study of the issues of legislative protection of human and citizen rights and freedoms in Ukraine, among which the right to freedom of movement occupies a special place. And the number one issue is irregular migration, which is a choice between security and ghostly earnings. Labor migration is a quick and popular way to earn a significant amount of money, but this easy availability of earnings has another side - fraud, which is a very widespread phenomenon in the labor migration market and it starts with offers of illegal employment abroad, and sometimes ends with real labor slavery. There are problematic situations of silencing cases of discrimination abroad, because it is connected with insufficient awareness of our compatriots about their rights and the mechanisms for their protection, because when they find themselves in such situations, people do not know where to turn for help or are afraid of losing their jobs, because most of them are labor-related by migrants and spreading negative information about them by employers can lead to job loss. It is possible to outline several groups of risks regarding persons who are potentially more prone to falling into fraudulent schemes. First, people who agree to leave illegally to work abroad because the promise of a higher salary works, because the employer does not pay taxes for the employee.

Key words: migration; fraud; criminal liability; deception; breach of trust; employment fraud schemes.

I. ВСТУП

В умовах зміцнення в Україні як демократичній, соціальній, правовій державі інститутів громадянського суспільства важливого значення набуває дослідження проблематики законодавчого забезпечення в ній прав і свобод людини і громадянина, серед яких особливе місце займає право на свободу пересування. Міграція є добровільною, можна виокремити такі її різновиди: добровільна – коли рішення про міграцію приймає сам мігрант; примусова – виселення або вигнання, тобто ситуація, коли мігрант позбавлений права вибору, а до переміщення його примушує вища влада; вимушену, тобто зміну місця проживання на певний час або назавжди усупереч бажанням людей, до якої спонукають стихійні лиха, війни, переслідування, але залишається право мінімального вибору, наприклад, вибору часу чи напрямку міграції¹. Вимушених мігрантів часто називають біженцями, проте біженцем стає не кожен вимушений мігрант після приїзду до країни переселення. Можна назвати три типи вимушених мігрантів: особи, що шукають притулку – претенденти на отримання статусу біженця, тобто громадяни інших держав або особи без громадянства, які, будучи вимушеними переселитися з місця свого постійного проживання, подали прохання про отримання статусу біженця в країні імміграції, але ще не отримали його; особи, що мають тимчасовий статус біженця – громадяни інших держав або особи без громадянства, яким державні органи країни імміграції надали тимчасовий захист і права на певний період, ідентичні правам біженців, та власне біженці – громадяни інших держав або особи без громадянства, які змушені були мігрувати з причин, досить вагомих для державних органів країни в'їзду, аби надати їм необхідний захист і право проживання і працевлаштування на необмежений термін, що й передбачає статус біженця. За правовим статусом міграції поділяють на легальні, нелегальні та напівлегальні². Легальні міграції – це перетин міжнародних кордонів на законних підставах, тобто за наявності в'їзної візи на певний термін або, при перебуванні в іншій країні, продовження терміну її дії, а нелегальний в'їзд, так і легальний в'їзд, але нелегальне перебування після закінчення терміну дії візи. Мігрантів варто

¹ Про зовнішню трудову міграцію: Закон України від 05.11.2015 № 761-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-VIII#Text>

² МОМ (2015). Міжнародна термінологія у сфері міграції: українсько-англійський тлумачний словник. Київ: БЛАНК-ПРЕС. 100 с.

поділити на дві категорії: нелегальними мігрантами є люди, що в'їжджають та залишаються у країні, не маючи офіційного дозволу країни в'їзду; а напівлегальні мігранти – це люди, що в'їжджають до якоїсь країни на законних підставах, за візою, але з різних обставин відмовляються покинути цю країну і залишаються в ній після завершення терміну, обумовленого в'їзною візою, або прибувають до якоїсь країни легально, а згодом влаштовуються на роботу, маючи при цьому туристичну візу. Категорія «нелегальні мігранти» охоплює різні категорії людей, серед яких: іноземці, що приїжджають в країну або знаходяться на території без документів, що засвідчують особу, або з підробленими документами; мігранти, які незаконно перетинають кордон держави, ті, чи право на в'їзд є сфабрикованими; іноземні громадяни, які перебувають на території держави з простроченою візою, іноземні студенти, які не покинули країну після закінчення терміну навчання, робочі з простроченими трудовими договорами; діти, народжені іноземними громадянами на території держави. Але не всі розбираються в нюансах такого працевлаштування, наражаючи себе на небезпеку потрапляння до рук шахраїв, тому проблема шахрайства у питаннях працевлаштування не нова для України. Для кваліфікації вчиненого як шахрайства не має значення рівень витонченості обману, ступінь обачності або, навпаки, легковажності потерпілого. Головне, щоб у конкретній ситуації потерпілий не усвідомлював факт застосування щодо нього обману (зловживання довірою), оскільки, обман – це приховування певних відомостей або повідомлення потерпілому неправдивих відомостей, що має своєю ціллю введення потерпілого в оману, а зловживання довірою – недобросовісне використання довіри з боку потерпілого. Шахрайство стосується широкого кола схем допомоги іноземним громадянам щодо отримання тимчасового дозволу на роботу, а також постійне проживання чи пропонують «заповнення» заяв роботодавців для успішного найму тимчасових іноземних працівників.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Стаття написана на основі вивчення вітчизняних і зарубіжних літературних джерел, нормативно-правових актів щодо висвітлення змін міграційної політики в країні та етапів формування системи управління міграційними процесами в державі. Крім того, окреслені напрями подальшого удосконалення міграційної політики України, що стосуються сфери міграційного шахрайства, у тому числі шляхом

вдосконалення чинного законодавства щодо протидії міграційно-шахрайства та вже зроблених практичних шляхів для вирішення цієї проблеми. Для досягнення цієї мети застосовані порівняльний, системний, структурно-функціональний та інші загальнонаукові методи пізнання.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Трудова міграція є швидким і популярним способом заробити значну суму грошей, але ця легкодоступність заробітку має й інший бік – шахрайство, яке, є дуже розповсюдженим явищем на ринку трудової міграції та починається воно від пропозицій нелегального працевлаштування за кордоном, а закінчується іноді справжнім трудовим рабством. Хоча відбулося значне спрощення процедур офіційного працевлаштування, але все більше людей виїжджають без відповідних документів, тим самим порушуючи законодавство країни призначення і свідомо погоджуються на нелегальний виїзд для роботи за кордоном. Для кваліфікації вчиненого як шахрайства не має значення рівень витонченості обману, ступінь обачності або, навпаки, легковажності потерпілого. Необхідно, щоб у конкретній ситуації потерпілий не усвідомлював факт застосування щодо нього обману (зловживання довірою), оскільки, обман – це приховування певних відомостей або повідомлення потерпілому неправдивих відомостей, що має своєю ціллю введення потерпілого в оману, а зловживання довірою – недобросовісне використання довіри з боку потерпілого¹. Згідно з абз. 2 п. 17 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06.11.2009 № 10², *обман* – це введення в оману потерпілого способом повідомлення йому неправдивих відомостей або приховування певних обставин з метою викликати впевненість про вигідність чи обов'язковість вчинюваних дій, а *зловживання довірою* – це несумлінне, недобросовісне використання довірою потерпілого. Варто уточнити, що при обмані відбувається повідомлення потерпілому неправдивих відомостей або приховування, замовчування інформації

¹ Джужа О.М., Савченко А.В., Черней В.В. (ред.). (2018). Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер. 1104 с.

² Про судову практику в справах про злочини противласності.-Постанова №10 Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>

про факти, повідомлення про які було обов'язковим, що вводить потерпілого в оману чи отримує плату за роботу, виконувати яку не має наміру, чи кошти на придбання речі (майна), якщо взятого на себе зобов'язання не має наміру виконувати або замовчує про обставини, які для цього випадку є істотними і обов'язковими, крім того використовує підроблені документи. Також обман щодо своїх особистих якостей або якостей інших осіб (місце роботи, службове становище, ділові та особисті зв'язки); обман з приводу різноманітних дій та подій; обман у намірах (обманна обіцянка); обман щодо наявності, відсутності або чинності певного нормативного акта. Шахрайський обман може виявлятися в усній чи письмовій формі або у формі конклюдентних дій, стосуватися фактів і обставин щодо винного, різних предметів і явищ. Важливою обов'язковою ознакою шахрайства є добровільна. При цьому зловживання довірою є другорядним щодо обману, але не втрачає свого самостійного значення як спосіб при шахрайстві. Традиційною особливістю шахрайства (ст. 190 КК України) вважається те, що воля потерпілого сфальсифікована обманом чи зловживанням довірою, при цьому потерпілий переконаний у тому, що вчиняє дії за власною волею, у своїх інтересах або принаймні не на шкоду цим інтересам. Для кваліфікації скоєного як шахрайства не має значення рівень витонченості обману, ступінь обачності або, навпаки, легковажності потерпілого. Важливо лише, щоб у конкретній ситуації він не усвідомлював факту застосування щодо нього обману (зловживання довірою), щоб обманні дії винного були ефективними. Таким чином, обов'язковою ознакою шахрайства є добровільність передачі майна чи права на нього; щоправда, така добровільність має умовний (уявний) характер, адже насправді дії зазначених осіб щодо передачі майна чи права на нього обумовлені тим, що вони введені в оману. Таким чином, В абз. 2 п. 17 постанови Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності»¹ роз'яснюється, що обман чи зловживання довірою при шахрайстві застосовуються винною особою з метою викликати у потерпілого впевненість у вигідності, хоча цим і користуються шахраї, які виступають під виглядом

¹ Про судову практику в справах про злочини противласності.-Постанова №10 Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>

компаній з міжнародного працевлаштування, а насправді, збирають з громадян гроші за працевлаштування і нікуди їх не відправляють на роботу. Процес шахрайства полягає в тому, що з шукачів роботи беруться гроші за майбутнє працевлаштування, а потім компанія – посередник просто зникає. Шахрайство стосується широкого кола схем допомоги іноземним громадянам щодо отримання тимчасового дозволу на роботу, а також постійне проживання чи пропонують «заповнення» заяв роботодавців для успішного найму тимчасових іноземних працівників.

Схеми обману при працевлаштуванні умовно діляться на групи: перша, випадки коли людина, що шукає роботу і не розуміє, що її можуть обманути, до другої – коли людина свідомо погоджується на сумнівні ризиковані пропозиції працевлаштування як результат стає жертвою обману¹. Отже, розкриємо основні найпоширеніші *міграційні шахрайські схеми*².

Обіцяні інформаційно-консульські послуги, коли особа підписує угоду з фірмою-посередником, хоча до зобов'язань фірми входить лише надання інформаційно-консульських послуг (допомога в оформленні візи, заповненні анкети для співбесіди в посольстві), а посольство відмовляє у відкритті візи, оскільки компанії роботодавця не існує, фірма-посередник заявляє про виконання своїх зобов'язань, обумовлених в угоді.

Міфічне оформлення віз, коли для оформлення робочої візи необхідно особисто подати документи та пройти співбесіду, оскільки шахраї пропонують оформити зазначену візу самостійно, а повертають паспорт із фальшивою візою або з відмовою у відкритті візи. Тому особі необхідно попередньо уточнити в консульському відділі відповідної країни, чи може посередник на підставі наданого доручення відкрити особі робочу візу. Іноді шахраї пропонують відкрити спочатку туристичну шенгенську візу, а робочу візу обіцяють зробити в країні призначення, але ця схема не спрацює, оскільки мета поїздки має відповідати типу візи.

Фіктивний чек, коли особа сплачує гроші фірмі-посереднику за

¹ Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації: матер. І Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 23 жовтня 2020 р.). Чернівці, 2020. 236 с.

² Dustmann C., Vasiljeva K., Damm A.P. (2016). Refugee migration and electoral outcomes. *CReAM: Discussion Paper Series*. No 19/16. URL: www.cream-migration.org/publ_uploads/CDP_19_16.pdf

надання послуг при працевлаштуванні, а отримує чек неіснуючої фірми, тому підстав для повернення коштів за неналежне виконання зобов'язань при наданні посередницьких послуг немає. Щоб не стати жертвою шахрайських схем необхідно попросити фірму-посередника надати їх ліцензію й перевірити її справжність, зателефонувавши до Міністерства соціальної політики або уточнити інформацію на їх сайті. Крім того, необхідно адекватно оцінювати пропозицію, проаналізувати середній рівень оплати праці, не платити роботодавцеві за будь-які послуги та укласти письмову угоду з останнім і тільки після цього підписати один контракт із фірмою-посередником і другий – з роботодавцем, у контрактах повинна бути зазначена інформація про працевлаштування обумовлені й чітко прописані всі умови: посада, умови роботи, оплата праці, відпустки, лікарняні і підписувати документи необхідно, якщо людина переконана, що повністю розуміє мову контракту і приступати до виконання робіт тільки після підписання договору.

Обман щодо оголошення про роботу (розміщення в інтернеті вакансій з привабливим описом і обіцянками перспективної роботи і зарплати, але не висувають надмірних вимог до кандидатів, при цьому використовуючи назву відомої міжнародної компанії і це переконує кандидата відправити заявку на роботу, а через деякий час він отримує e-mail, де повідомляють, що його «кандидатура ідеальна», але для прийому на роботу треба заповнити анкету з датою народження, адресою проживання, номером рахунку і надіслати двосторонній скан своєї ID-картки). Необхідно звернути увагу, що негальне працевлаштування іноземців у більшості країн неможливе без дозволу на роботу й належної візи, оскільки роботодавець оформляє дозвіл на роботу й направляє інформацію про дозвіл безпосередньо в консульство в Україні або майбутньому працівникові. Оскільки дозвіл є головною підставою для видачі робочої візи, а робоча віза – це завжди вид довгострокової національної візи, навіть якщо особа подає заяву на візу в одну з країн Шенгенської зони і необхідно пам'ятати, що шенгенська віза не має нічого спільного із цим. Багато шахраїв з візами для мігрантів домінують, оскільки більшість із них прибувають за туристичними візами (влаштовуються на сезонну роботу), а потім подають заяву на отримання захисної або гуманітарної візи, щоб продовжити своє перебування. І головне, візи ніколи

не надсилатимуть електронною поштою, а можуть видавати тільки вищі комісії, консульства, посольства та імміграційні офіцери і плата за обробку є однаковою у всьому світі й уряд ніколи не попросить вас внести гроші на будь-який особистий банківський рахунок та служба з питань віз та імміграції не зв'язується із потенційними заявниками на отримання робочої візи. Також, служба з питань віз та імміграції не співпрацює із потенційними роботодавцями з метою сприяння отриманню дозволу на роботу (work permit) або для здійснення візової підтримки заяв від кандидатів на заміщення вакантних посад. Щоб уникнути шахрайства необхідно перевіряти інформацію про компанію: строк дії компанії на ринку; чи є компанія в соцмережах, чи має сайт, які про неї відгуки та яка інформація про компанію в медіа; чи є всі необхідні ліцензії у компанії на території країни; чи легко знайти інформацію про власників і ключових працівників компанії.

Шахрайство з документами відбувається при наданні змінених або підроблених документів, які включають: візи; паспорти та інші проїзні документи; поліцейські посвідчення; дипломи та дипломи, або документи про навчання; свідоцтва про народження; смерть; шлюб; поліцейські посвідчення; підготовка документів для підтвердження більшого досвіду роботи, ніж у заявника насправді, оскільки через фальшиві документи можна було отримати більше «балів» за різного роду заявки на постійне проживання. Надання неправдивої інформації чи підроблених документів до Управління імміграції, біженців та громадянства в іноземній державі розцінюється як «неправдива інформація», тому викривлення фактів у заяві або під час співбесіди з офіцером консульства є шахрайством.

Робота без оформлення трудового договору, оскільки ставки заробітної оплати вищі за ринкові, але при цьому не оформлюють легально документи, найчастіше виступають погані умови роботи та проживання. Необхідно обов'язково підписати трудовий договір, має бути зазначена інформація про працевлаштування – посада, зарплата, умови роботи. Приступати до праці варто тільки після підписання договору.

Таким чином можна виокремити, що ст. 190 КК України є універсальною нормою (оскільки саме на волю та свідомість потерпілого здійснюється протизаконний вплив у формі обману або зловживання довірою), яка охоплює будь-які види шахрайства, хоча законодавець

деяких країн, рухаючись шляхом конструювання казуїстичних кримінально-правових заборон, виокремлює різновиди шахрайства у певних сферах. Крім того, ст. 190 КК України не вимагає, щоб особа, яка вводиться в оману при вчиненні шахрайства, і потерпілий від цього злочину (тобто той, кому заподіюється майнова шкода) збігались. Якщо обман чи зловживання довірою при шахрайстві полягають у вчиненні іншого кримінального правопорушення, дії винної особи належить кваліфікувати за відповідною частиною ст. 190 КК України і статтею, що передбачає відповідальність за це кримінальне правопорушення. Також у випадках підроблення документів, що надають можливість отримати дозвіл як для виїзду за кордон, так і для працевлаштування за кордоном шляхом обману трудових мігрантів, кваліфікація таких дій здійснюється за сукупністю статей, передбачених ст.ст. 190, 332, 358 КК України¹.

IV. ВИСНОВКИ

Проблема шахрайства у трудовій міграції не є непоборною та необхідно впроваджуватиме міжнародні стандарти працевлаштування, регламентуватиме процедуру підбору вакансії та забезпечуватиме належний супровід кожному трудовому мігрантові з України, крім того необхідно законодавчо заборонити компаніям – посередникам брати гроші зі здобувачів роботи (сплачувати гроші компанії – посереднику за вакансію) та встановити штрафи за порушення цієї норми і головне необхідно, щоб посередники отримували гроші за свою роботу від роботодавців, які замовляють їхні послуги, тобто безкоштовність працевлаштування. Ввести кримінальну відповідальність за порушення компаніями, що працюють у сфері міжнародного працевлаштування, заборони на стягнення з громадян будь-яких гонорарів, комісійних та інших винагород за посередництво у працевлаштуванні в Україні або за кордоном і запровадити «повідомну ліцензію», коли компанія – посередник у міжнародному працевлаштуванні сама повідомляє державу, що вона хоче займатися цим видом діяльності і орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції вносить цю компанію до реєстру та має право перевіряти її діяльність,

¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

а ті компанії, що не повідомили державі про свою діяльність у сфері міжнародного працевлаштування, автоматично вважаються порушниками чинного законодавства. Щоб уникнути шахрайства при працевлаштуванні за кордоном, необхідно оцінювати пропозицію, проаналізувати середній рівень оплати праці, не платити роботодавцеві за будь-які послуги та укласти письмову угоду. Якщо особа планує перебувати в іншій країні понад три місяці, то бажано зареєструватися в українському консульстві за кордоном, а для того щоб стати на консульський облік, слід особисто звернутися в установу.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Джу́жа О.М., Савченко А.В., Черней В.В. (ред.). (2018). Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер. 1104 с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. МОМ (2015). Міжнародна термінологія у сфері міграції: українсько-англійський тлумачний словник. Київ: БЛАНК-ПРЕС. 100 с.
4. Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації: матер. І Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 23 жовтня 2020 р.). Чернівці, 2020. 236 с.
5. Про зовнішню трудову міграцію: Закон України від 05.11.2015 № 761-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-VIII#Text>
6. Про судову практику в справах про злочини протиласності.-Постанова №10 Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>
7. Dustmann C., Vasiljeva K., Damm A.P. (2016). Refugee migration and electoral outcomes. *CReAM: Discussion Paper Series*. No 19/16. URL: www.cream-migration.org/publ_uploads/CDP_19_16.pdf

REFERENCES

1. Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 04/05/2001 No 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian]
2. Dustmann C., Vasiljeva K., Damm A.P. (2016). Refugee migration and electoral outcomes. *CReAM: Discussion Paper Series*. No 19/16. URL: www.cream-migration.org/publ_uploads/CDP_19_16.pdf
3. Dzhuzha O.M., Savchenko A.V., Chernei V.V. (ed.). (2018). Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine. 2-nd ed., revision. and ad. Kyiv: Yurinkom Inter. 1104 p. [in Ukrainian]
4. IOM (2015). Mizhnarodna terminolohiya u sferi mihratsiï: ukrainsko-anhliiskii tлумачnyi slovnyk [International terminology in the field of migration: Ukrainian-English explanatory dictionary]. Kyiv: BLANK-PRESS. 100 p. [in Ukrainian]
5. Pravovi vyklyky suchasnosti: mizhnarodna mihratsiya v umovakh hlobalizatsiyi [Legal challenges of modern times: international migration in the conditions of globalization]: Mater. I International science and practice online conf. (Chernivtsi, October 23, 2020). 236 p. [in Ukrainian]

6. Pro sudovu praktyku v spravakh pro zlochynty protyvlasnosti [On judicial practice in cases of crimes against property]. Resolution No 10 of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dated 11/06/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text> [in Ukrainian]
7. Pro zovnishnyu trudovu mihratsiyu [On external labor migration]: Law of Ukraine dated 11/05/2015 No 761-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-VIII#Text> [in Ukrainian]